

Lasten Suometar.

— Lisälehti Suometarelle, perjantaina 15 p. Helmikuussa. —

N^o. 4.

Sitä kunsta kuuleminen, jonka juuresa asunto.

W. 1856.



Tohtori Martti Luther.

Tohtori Lutherin nimi on kristillisen kirkon historiaassa korkeasti kunnioitettu, kiitetty ja ylistetty. Jumala kaswatti hänen urhoolliseksi uskon sankariksi ja uskon puhdistajaksi. Te tunnette hänen nimensä jo katekismuksesta. Tästä saatte lyhylläisen elämäkerran tästä ihmiskunnan hywäntekijästä.

Martti Luther syntyi marraskuun 10 p:nä 1483 Eislebenin kaupungissa Saksanmaalla. Hänen isänsä, Hanso Luther, oli köyhä mutta kunniallinen wuorimies talonpoikaudesta suwusta Möran kylässä, ikellä mainittua kaupunkia, ja sittemmin porwari ja neuwomies Mansfeldissä. Hänen äitinsä nimi oli Margaretha Lindeman. Jumalan pelwossa ja sangen kowassa turissa pidettiin nuorta Marttia jo lapsuudestaan. Vanhempainsa köyhässä kodissa oppi hän nuoruudestaan kuuliaiseksi, siwoksi ja ahleraksi. Alkukoulut läpikäytyänsä opettajainsa katekismilla, pääsi hän oppilaiseksi Erfurtin yliopistoon wena 1501. Kun hänen vanhemmillaan ei ollut sunria waroja raskaan poikansa kustantamiseksi, täytyi nuo-

ren Martin hankkia itsellensä elatuksen laulamalla koulu käydesänsä. Semmoinen oli sinä aikana tapa katkissa maisissa Euroopassa ja semmoinen se oli Suomessa. Köyhät koulupojat ja oppilaiset käwiwät lupa-alkoina ympäri kotimaansa kylä talosta taloon, lauloivat ja saivat sillä tavalla apua. Lutherilla oli hywä, heleä ja harras laulu-ääni ja se mielytti niin erästä Kottanimitistä, Jumalaa pelkääwäistä rouwaa, että hän otti Martin luoffensa asumaan ja antoi hänelle ylöspidon.

Ahkeralla lukemisella kaswoi Luther opissa ja wiihauksessa. W:na 1505 wihittiin hän maisteriksi ja rupest sen perästä wanhempainsa tahtoa myöten lukemaan ja tutkimaan lainoppia; sillä hänestä piti tuleman lakimies. Mutta Jumala oli päättänyt tehdä Martista itsellensä woimallisen aseun uskon astoisissa. Alekssius-nimisen ystäwänsä äkki kuolema ja oma henkensä waara miidutti Lutheria sywästi tämän elämän heikkoudesta ja katoawaisuudesta. Hän luopui maallisten lakikirjain lukemisesta ja rupest tutkimaan selunsa tilaa Ju-

malan pyhän lain rinnalla. Hän löysi itsensä syntiseksi ja ei voinut odottaa muuta kuin ijanikkaisen kadotuksen elämän lopussa. Synvä synnin suru täytti hänen sydämensä. Päästäkseen sitä, rupefi hän munkiksi Augustinon luostariin heinäkuun 17 p:nä 1505. Hän pakeni elämän toimeliaisuudesta luostarin mureiden siidän, ruokoi, paastosi ja toimitti siellä kaikellaisia alhaisempia jokapäiväisiä töitä. Tämöiset ulkonaiset parannuksen ahkeruimiset eivät kuitenkaan antaneet hänen levottomalle sydämellensä wirwoitusta ja rauhaa. Kova ja ahdistawa synnin tunto painoi ja ahdisti häntä waan enemmän. Hän etsi omaa wanhurskautta, eikä osannut vielä luottaa Kristuksen wanhurskauteen. Wiimein antoi Jumala, rakas ja laupias isämme taiwaassa, uskon säteen loistaa Lutherin murheelliseen sydämeen. Hän löysi lewon ja turwan näissä tunnustusanoissa: „Minä uskon syntein anteeksi antamuksen.“

Totisen uskon kirkkaus alkoi walaista Lutherin pimeätä mieltä. Hän tutki ahkerasti Jumalan Sanaa ja ammensi tästä ainoasta autuutemme lähteestä wirwoitawaa wettä janoowalle sielullensa. Hän luki myös muita sekä hengellisiä että maallisia kirjoja. W:na 1507 wihittiin hän papiksi ja määrättiin seuraawana vuonna wiislausopin rohweesforiksi Wittenbergin Yliopistoon, jossa hän sitte myös opetti nuorisolle Jumaluusoppia. W:na 1510 matkusti hän lähetysmiehenä astalle paawin tykö Roomin kaupunkiin. Siellä näki hän omilla silmillänsä paawin pappien Jumalaa häwäisewän elämän ja palasti kotimaahansa sywästi murheellisena. Matkallansa kaikui hänen korwiansa nämä pyhän Raamatun sanat: „Wanhurskaan pitää elämän uskostaansa.“

Tultuansa tältä matkalta, joka paljon waikutti Lutherin jaloihin tekoihin sittemmin, kehoitti kenraalwifario Meissenisissä ja Dyringisissä, Juho v. Staupis, häntä wihittämään Jumaluusopin tohtoriksi. Staupis fanoi: „Herra Jumala tarwitsee nuoria, rohkeita tohtoria, sillä Hän on nyt suurien asiain toimesa taiwaassa ja maassa.“ Luther antoi wihittää itsensä tohtoriksi, opetti sitte uskonoppia ja saarnasi Wittenbergissä. Jumalan sanasta kirkastui hänen uskonsa enemmän ja enemmän, hän opetti ja saarnasi nyt selkeästi ja rohkeasti, että ihminen tulee wanhurskautetuksi ja autuaksi ainoasti uskon kautta Kristuksen anstoon.

Romeutta rakastawa, silloinen paawi Leo 10:s oli rahan puutteessa ja laittoi rahan kerääjöitä Saksanmaahan joka paikkaan myömään syntein anteeksi antamuselettä. Näin sai hän suuria rahasummia typeröistä ihmisistä. Semmoinen rahan kerääjä nimeltä Tezel tuli myös Lutherin senduille. Tämä häwitöin syntein anteeksi antamuksen kauppa harmitti ja wihastutti Lutheria niin, että hän kirjoitti 95 mietettä sitä vastaan ja nau-lasi ne linnankirjon owelle Wittenbergissä lokakuun 31 päivänä 1517. Se oli uskonpuhdistuksen alku. Ihmisten silmät aukiwivat, paawin wäärä oppi ja kawaluus näytettiin todeksi. Suuria riitoja ja wihdoin

totiakin syytyi, jotka päättyiwät sillä tawalla että suuri osa waltakuntia ja ihmisiä luopuivat paawin kirkon orjuudesta. Ruotsin ja Suomen maatkin erosiwat paawin wäärästä opista ja sillä tawalla olemme me Suomalaiset saaneet peria puhtaan uskon.

Tohtori Martti Luther ei saanut nähdä uskonpuhdistuksen loppua. Hän oli sen alkanut, mutta Jumala kutsui hänen pois toimellisen elämän perästä taiwaan ilomajoihin helmikuun 18 p:nä 1546.

Luther oli myös nainut; hänen waimonsa nimi oli Katharina von Bora. Perheesänsä oli hän iloinen ja leikkillinen. Soittoa rakasti hän hywin ja teki monta hengellistä wirttäkin. Hän oli kaikin puolin jalo ja urhoollinen Jumalan mies. Kunnioitettu ja kietetty olkoon hänen nimensä ja muistonsa Suomen kansallakin.

Maailman kaunihin ruusu.

Oli kerran woimallinen ruhtinatar. Hänen puntarhassausa kaswot foreita kulkaisi kaikkina aikoina wuodessa ja kaikista maista. Mutta hän rakasti ensin orjantappuroita ja sitä syystä kaswatti hän femmoisia monta erilajia. Hänen puntarhassausa tuoksusi meidän orjantappurapensaita, siellä näit walloista, punaisia ja kirjavia ruusuja, jotka kaikki olivat kauniita ja lewittiwät hywää hajua ympärillensä. Ne kaswoivat ylöspäin linnan muuria myöden, ja niiden haju, hohde, muoto ja näkö waikelti monella eritawalla.

Mutta suru ja murhe asui linnassa: ruhtinatar makasi sairasmuoteella, ja lääkärit ilmoittiwat että hänen piti kuoleman.

„Oski keino löytyy kuitenkin hänen pelastukseksi“, fanoi wiisain lääkäreistä. „Tuokaatte hänelle maailman kaunihin ruusu, jossa asuu korkein ja puhtain rakkaus; jos se tuodaan hänen silmäinsä eteen, ennenkuin ne sammuwat, niin hän ei kuole.“

Ja nuoret ja wanhat tuliwät joka haaralta kaunihimpain ruusuin kanssa heidän kulkatarhoistansa; mutta niistä ei ollut mitään se oikea; kukka oli hankittawa rakkauden yrttitarhasta, ja siellä oli sen oltawa korkeimman ja puhtaimman rakkauden ilmoitus.

Ja runoilijat lauloiwat maailman kaunihimmasta ruususta ja kufin nimitti omaansa. Ja sana saatettiin la-wealle ympäri maata jokaiselle rakkautta tyhfiwälle sydämelle; wiesti wiettiin kaikille säadyille ja ijille.

„Ei ole kukaan vielä nimittänyt sitä oikeata ruusua“, fanoi wiisas. „Ei ole kukaan osoittanut sitä kohtaa, jossa se kaswoi ihanuudessansa. Ei se ole rakkauden ruusu Romeonin ja Julian*) ruumistirkstulta, waikka ne ruusut owat aina hohtawat sadussa ja laulusa; ei se ole se ruusu, joka kaswoi urhoollisen Winkelriedin**) weri-

*) Romeo ja Julia rakastiwat toifiansa palawasti kuolemaan asti.

**) Winkelried oli jalo sankari Sweitsissä ja löysi urhoollisen kuoleman rakkaudesta isänmaahansa Sempachin tappelussa wuonna 1386.

festä mielestä, sankarin rinnasta hänen wertä wuodattaessa ifänmaan onnen edestä; waikka ei mitään fuolema ole fuloisempi, ei mitään ruusu punaisempi kuin se weri, joka silloin juoksee. Ei se ole sekään ihmeffukka, jonka hoidossa ja kaswatuksessa tiedemies menettää wuodet ja päiwät pitfät unettomat yöt yffityisessä kammari-sanssa, uhraten terveellisen elämänsä: ei se ole tieteen ihmeellinen ruusu!”

„Minä tiedän misfä se ruusu kukoistaa“, sanoi onnellinen äiti, joka lapsensa kanssa tuli ruhtinattaren lepuwoteelle. „Minä tiedän misfä maailman kaunihin ruusu löytyy! se ruusu, joka on korkeimman ja puhtaimman rakkauden ilmoitus. Se kukoistaa herttaisen lapseni punertawilla kaswoilla, kuin se unesta wirwoitettuna auksaise filmänsä ja muhoilee minulle lemmellisesti!”

„Kaunis, kaunis on tosin se ruusu“, sanoi wiisas, „mutta löytyy vielä kaunihimpi.“

„Löytyy, löytyy paljon kaunihimpi“, sanoi yff waimoista. „Minä olen nähnyt sen, pyhempää ja soeampaa ruusua ei löydy; mutta se oli waalea niinkuin lumi; minä näin sen ruhtinattaren poskilla; hän oli pannut pois ruhtinallisen kruununsa, ja käweli pitkän, huolellisen yön sairas lapsi sylissfänsä, itki ja suuteli sitä, ja rukoili Jumalaa että Hän pelastaifi kipeän lapsen fuolemasta; hän rukoili niinkuin äiti tekee surun ja murheen hetkenä.“

„Pyhä ja suuri woimasfa on surun walkea ruusu; mutta ei se ole se oikea ruusu“, sanoi wiisas taas.

„Ei! maailman kaunihimman ruusun näin minä edesfäni Herran alttarilla;“ sanoi wanha, hurskas piispa. „Minä näin sen hohtawan niinkuin enkelin ilmestyksen. Nuoret neidot meniwät Ehtoollispyöhdälle, uudistiwat kasteen liittonsa, ja ruusut helottiwat ja waaleniwat heidän terveillä kaswoillansa; nuori pilkainen seisoi siinä; hän katsoi sielunsa täydellä puhtaudella ja rakkaudella Jumalataansa kohden; se oli puhtaimman ja korkeimman rakkauden näkö!“

„Siunattu olkoon se!“ sanoi wiisas; „mutta kukaan ei ole teistä vielä maininnut maailman kaunihimpaa ruusua.“

Silloin tuli huoneesen lapsi, ruhtinattaren pienoinen poika; kyhneleet kiiluiwat hänen filmisfänsä ja waluiwat hänen poskillaansa; hän toi suuren, awonaisen kirjan samettiniteillä ja hopeahakaisilla.

„Miti“, sanoi poikainen, „kuule mitä olen lufenut!“

— Ja lapsi paniin istumaan wuoteen wiereen ja lufi Hänestä, joka uhrasi itsensä ristinkuolemaan, lunastaaksensa kaikki ihmiset, myöskin vielä syntymättömät suwut. Suurempaa rakkautta ei löydy.

Ja ruusunkarwainen hohde nousi ruhtinattaren kaswoille, hänen filmänsä käwivät niin isoiffi, niin kirkaiffi; sillä hän näfi kirjan lehdistä kohenewan maailman kaunihimman ruusun, sen kuwan, joka kaswoi Kristuksen werestä ristillä.

„Minä näen sen!“ sanoi hän. „Ei se fuole millotn-

kaan, joka näfee tämän ruusun, kaunihimman maailmasfa!“

Kuohulähde.

Kolme matkustawaista tuli eri kulmalta toisillensa vastaan tien vieressä olevan kuohulähteen luoksi. Kirkas wesi kohosi vuoren kolosta ja juoksi nopeasti tietänsä myöten metsän läpi. Viheriäisiä, lihavia kasveja seisoi siinä ja kuvasivat kukoistustansa weden vierevissä laineissa, joita auringon säteet tuuheitten puiden läwitse tekivät kullan karvaisiksi. Vuoren rintaan oli piiretty seuraawa kirjoitus: Ole tämän lähteen kaltainen.

Toinen toisensa perään sammuttiwat nämä kolme matkustawaista janonsa lähteen virwoittawalla wedellä, lukiwat kirjoituksen ja miettiwät sen merkitystä.

Yksi näistä matkustawista oli korkeakaswuinen mies. Hänellä oli suuret saappat jalassa ja kaikellaista markkinatavaraa seljässä. Hän oli kulkevainen kauppias ja näkyi varalliselta mieheltä. Hän selitti kirjoituksen näin:

”Hyvän neuvon antaa tämä lähde meille. Se juoksee aina ja kiiruhtaa taukoamatta ja lepäämättä eteenpäin. Mutta matkallansa kaswaa se alinomaa. Se kerää yhteen tuhat pientä puroa ja paisuu viimein joeksi. Silloin se on väkevä ja pyörittää myllyjä ja sahoja. Se sanoo matkustawaiselle: ole toimellinen niinkuin minä, käy eteenpäin yhä ja sinä voitat tarkeituksesi ja tulet rikkaaksi ja woimalliseksi.”

Toinen matkustawainen oli wanha mies. Hänellä oli kirja kädessä; kuultuansa kauppiaan puheen, puisti hän harmaata päätänsä ja sanoi:

”Korkeampi on tosin tämän lähteen merkitys. Niinkuin sen virwoittawa wesi on ilman maksutta tarjona jokaiselle sivuitse käywälle, sekä köyhälle että rikkaalle, alhaiselle ja ylhäiselle, heikolle ja woimalliselle, niin pitää meidänkin vaikuttaa ja tehdä hyvää puhtaasta rakkaudesta hyvään, etsimättä mitään palkintoa ulkona meistä.”

Kolmas matkustaja kuunteli tarkasti toisten puhetta, waan ei virkkanut itse mitään. Hän oli nuorukainen punottawilla, raittiilla kaswoilla ja sinisillä, kirkkailla silmillä. Hän oli ensimmäisellä matkalla eläessfänsä ja oli ensimmäisen kerran eronnut äidistfänsä. Eron wihawuus lepäsi vielä kosteana kiiltona hänen silmillfänsä.

Annettuansa selityksen lähteen kirjoituksesta, kääntyi wanhus nuorukaiseen ja lausui: ”Mies ja ukko ovat sanoneet ajatuksensa näiden sanojen merkityksestä, mitä sanot sinä, nuorukainen?”

Hän punastui ja katsasti ujosti maahan. Viimein hän sanoi:

”Kunniotettu wanhus! olette sanoneet lähteen kirjoituksen olevan meille kehoituksen hyvää tekemään;

mutta minulle sanoo se vielä muutakin. Tämä lähde ei voisi antaa matkustajalle virvoittavaa juomaa, jos se olisi sekainen. Sen kirkkaus antaa sille arvonsa. Kuin meitä kehoitetaan olemaan tämän lähteen kaltaiset, uskon minä sen ei ainoastansa merkitsevän että meidän pitää olla toimelliset ja hyvää tekeväiset, mutta myös että sielumme pitää pidettävän puhtaana ja kirkkaana, niin että se voipi, niinkuin tämän lähteen vesi, kuvastaa maan kukkaisia ja taivaan loistavia tähtiä.”

Mursu.



Luojan työt ovat ihmeelliset maalla ja vedessä. Jos luomme silmämme mihin, niin kohtaamme ihmisiä joka paikassa. Emme saata muuta kuin kiitoksella ja rakkaudella katsella kaikkia Jumalan luomia kappaleita ja ymmärrystämme myöten käyttää niitä hyväksemme. Katsokaammepa Mursu-eläintäkin, kuinka kummallinen se on. Yllä-olevainen, vähäinen kuva osoittaa sen näköä, mutta siitä saatte nähdä suuremman kuvan kirjassa: Suomenmaan Meripedot, maalikuvilla selitetyt, jos pyydätte varhempianne tätä hyödyllistä ja huvittavaa kirjaa itselleen ostamaan. Se maksaa vaan 18 kop. hop. ja siinä löytyy 6 meri-eläimen kuvaa kertomuksen kanssa. Mursusta puhutaan siinä seuraavata:

Mursulla on lyhykarvainen ruumis ja ruskeat eli harmaat karvat. Sen pituus on 7 eli 8 kynnärää. Pitkät ja paksut viiksit. Isot silmät, silmän valkia on punainen niinkuin vertynyt. Kaula paksu käy mutkaan niinkuin hevoisen kaula. Levätessään etujaloillansa ja kaula köyryssä on Mursu miehen korkuinen. Sen nahka on paksu ja avara että näkyy olevan niinkuin säkki sen yllä monissa laskuissa, jotka siirtyvät Mursun kävellessä. Jalat ovat lyhyt ja typerät, varpaat 5, varustetut lyhyillä kynsillä.

Etuhampaita on ylisessä leuassa 4, joista 2 keskimäistä ovat pienet ja pian putoavat, alisessa leuassa 2, jotka kuitenkin ei koskaan kasva täydellisiksi, ainoasti alku nähdään penikoilla. Kulmahampaat ylhäällä ovat pitkät, usein kynnärää pitkät valkoiset torahampaat; alhaalla vähäiset ja sivuhammasten kaltaiset. Sivuhampaita on ylhäällä ja alhaalla kummallakin puolella 4, vaikka viimeinen niistäkin on pieni ja aikaisin putoo.

Mursu elää pohjaisessa jäämeressä kernaimmin ajojaiden seassa, jossa hän uiskelee ja toisinaan nousee niiden päälle. Hän elää joukossa, usein sadottain, Jäälle kiipee hän niin että hän lyö suuret torahampaansa jäähän ja vetää niin raskaan ruumiinsa ylös jälle. Tyyneellä ilmalla he leikittelevät ja poukuroitsevat, antavat kuulla äänensä, joka on melkein härän äänen kaltainen. Leikki lakkaa tavallisesti nukkumisella, jossa tilassa he makaavat toinen toisensa niskassa niinkuin siat. Nukkuissansa korsuvat he kovin. Yksi on aina hereellä ja pitää vaaria. Vaa-

ran havaitessa lähtee tämä vartija liikkeelle ja hänen seurassansa koko joukko. Tässä nousee kumma ja ääretön meteli; kukin tahtoo ensin päästä veteen, mutta maatessansa ristin ristin on toinen aina toisen tiellä ja esteenä; niin ne sitte vihastuvat, purevat, tappelevat, torahampaat kopisevat toisiansa vastaan, he huutavat ja määkyvät hirmuisesti. Niin pian kuin vaan pääsevät, kaapivat ja vierivät he jään partaalle ja heittävät itsensä päättäpäntäin mereen.

Vedessä ne usein karkaavat lähenevään veneitten päälle; ollessa suuressa joukossa tekevät ne sen vaikka ei heille mitään olisi tapahtunutkaan paha. Torahampailansa lyövät he läven veneeseen; toiset uivat veneen sivuilla, nostavat ruumiinsa ylös ja lyövätkin hampaillansa sinne ja tänne. Välistäin tapahtuu että heidän pitkät hampaansa tarttuvat ihmiseen, jonka he kohta vetävät mereen.

Emä synnyttää keväällä yhden, harvoin 2 penikkaa. Penikka kesyytyy helposti ja on sitte aivan ystävällinen. Pietarissa pidettiin ja ehkä pidetään vielä Mursu, jolle syötettiin kauran kryynistä lientä, johon lisättiin leikatuita nauriuta ja muita kasvajimia. Emä on aivan hellä lastansa kohtaan; hän sulkee sen rintaansa kokden kämmeniensä väliin ja vähemmänsä vaaran tullessa painaa sen veden alle. Jos lapsi haavoitetaan, tulee äiti julmaksi ja hirmuiseksi vihassansa, eikä jätä sitä vaikka se kuollutkin olisi.

Jäällä maatessa taikka korkealla uudessa lyödään väakkäinen keihäs rintaan ja annetaan sitte uida siksi että hän veren vuodatukselta väsy. Köydestä, joka on keihäsen sidottu, saadaan hän sitte lähelle ja tapetaan piikeillä. Pyssyn luodi ei pysty sen paksuun ja liukkaaseen nahkaan.

Mursuja pyydetään ainoasti torahampainsa ja nahkansa vuoksi. Torahampaat ovat suuresta arvosta ja pidetään yhtä kalliina kuin elfenluu. Amerikan villit ihmiset tekevät niistä veitsiä, kalan arinoita ja muita teräviä kaluja. Nahka on myös kelpaava moniin tarpeisiin. Muinaan tehtiin siitä köysisiä ja erinomattain vahvoja laivain köysisiä. Nyt tehdään niistä vahvimpia mäntikaluja; meillä nähdään paljon mursun nahkaisia rahkeita. Vielä on talalla erään, Otheren, Norjalaisen, matkakertomus, koska hän kävi Mursun kampaita ostamassa Permalaisilta Valkian meren rannoilla. Hän kulki siellä yhdeksännellä vuosisadalla eli noin 1,000 vuotta sitten. Pitkät ajat sen jälkeen maksoivat Lappalaiset ja muut suomalaiset kansat veroa Norjalaisille Mursun luissa ja nahoissa, josta nähdään että nämä elävät ovat arvossa pidetyt kauvan aikaa. Muinaisaikain olivat nämä ehkä vielä arvoisimmat kuin nyt, koska ei näiden nahkoja enään tehdä laivan köysiksi.

Arvoituksia.

7) Luun kiinitti, puun kiinitti, nahan kiinitti, napsis? Arvaa se.

Selitys viime n:ron arvoituksiin: 5) Tinattu kattila; 6) Uunin koukku.

Tämän n:ron toimitti

J. P.

Selfingskä.

Suomalaisen Kirjallisuuden-seuran kirjapainoissa.

Painoluwan antaant: L. Heimbürger,